



Ingund, een rijke Merovingische vrouw

(Periode 5^{de} tot 8^{ste} eeuw, graf 413 Donderberg)

In Rhenen is in de jaren '50 van de vorige eeuw op de Donderberg het grootste vroegmiddeleeuwse grafveld opgegraven. Hoe het leven van de vrouwen die in de bossen rond Rhenen woonden eruitzag, kunnen we afleiden uit de spullen die met hen begraven waren. Een vertelling op basis van grafvondsten, we noemen haar

Ingund, maar haar ware naam kennen we niet.

“Gelukkig, ik zie de tweede echtgenote al terugkomen van de akker. Dan kan zij even zorgen voor haar kinderen en mijn kleinkinderen. Ze zijn lief hoor, maar echte handenbindertjes. Voor je het weet, hebben ze een ongeluk of een dodelijke ziekte. Verschrikkelijk, als we er weer één zouden verliezen. Met de zorg voor hen kom ik nauwelijks aan mijn weefwerk toe en de winter komt dichterbij. Maar eerst moet ik ervoor zorgen dat de meid graan heeft om de avondpap te koken. Gelukkig zit alles achter slot en grendel. Ik ben de enige met de sleutels aan mijn gordel. Dat is maar goed ook, anders zou iedereen maar wat pakken en komen we in het voorjaar om van de honger.

Ik word oud, misschien al wel veertig lentes heb ik gekend. Op mijn man na ben ik de oudste op het erf. Het leven was tot nu toe meestal goed voor me. Ik ben nog gezond en goed ter been. Natuurlijk hebben we honger gekend, wie niet. Maar we hebben hier vruchtbare grond, veel vis in de rivier, ruim voldoende wild in de bossen op de berg en droge voeten. De mannen gebruiken hun wapens dan ook vooral voor de jacht. Rondom ons wonen de familieleden van mijn man en onze zonen met hun gezinnen. We zijn hier nu al met zo’n veertig. Mijn dochter woont verderop, op het erf van de familie van haar man, zoals het hoort.

We hebben mooie spullen. Misschien wel de mooiste uit de omgeving. Mijn man bracht ze mee, eigenlijk vooral om aan anderen te laten zien hoe rijk hij is. Fraai geblazen glaswerk, potten in alle maten en soorten. Het allermooiste zijn de ingelegde mantelspelden met amaldijn, een rode halfedelsteen uit een heel ver land. Gespen als kunstwerken, gesmeed door een smid die zijn vak verstaat. En niet te vergeten mooie stoffen, die we hier niet kennen en ook niet kunnen maken. Het meest trots ben ik op mijn kristallen amulet gevat in zilver die aan mijn gordel hangt naast mijn spintol en mijn sleutels. En op mijn honderden kralen natuurlijk. Ik heb ze van glas, van barnsteen en van aardewerk in heel veel verschillende kleuren. Ik heb de langste halssnoeren van alle vrouwen die ik ken. Zullen straks al mijn mooie spullen met mij het graf ingaan? Misschien heb ik ze nodig in het dodenrijk. Of zal mijn man ze willen houden om aan zijn tweede echtgenote te geven? En mij zomaar, zonder grafgift, onder de grond stoppen? Ik heb gehoord dat er tegenwoordig mensen zijn die niet in onze goden geloven en zich christenen noemen. Zij willen niets meenemen naar het dodenrijk. “Niet nodig”, zeggen ze, “daar is alles wat je nodig hebt.” We zullen zien...”

Historische basis voor het verhaal

Veel vroegmiddeleeuwse bewoners van onze streken vinden hun laatste rustplaats op het grafveld op de Donderberg. Hun skeletten zijn niet teruggevonden, maar wel de spullen van metaal, glas of (edel)steen die met de niet gekerstende doden meegingen in het graf. Uit de symbolen op de spullen kunnen we opmaken dat vrouwen bezig waren met spiritualiteit. Ook zijn ze de baas van het huishouden. Hun verwanten geven hun allerlei grafgiften mee zoals hakmessen, sleutels en kistjes, maar ook uiterlijke verzorgingsartikelen. In de graven zijn kammen en pincetten gevonden, kledingspelden en gespen en soms ook wapens. De mensen leven in familie- en dorpsverband, op meerdere erven. Uit DNA-onderzoek kunnen we opmaken dat de volwassen vrouwen ergens anders vandaan komen. Zij moeten hun eigen familie verlaten. De levensverwachting is niet hoger dan 45-60 jaar, maar de mensen zijn wel behoorlijk gezond. Uit vondsten van skeletten elders weten we dat mensen in die tijd langer waren dan in de periode ervoor (Romeinen) en erna (Karolingisch). Ook is weinig tandrot aangetroffen, wat duidt op een goede gezondheid. We weten dat toen al staaroperaties werden gedaan. Gevechten zijn geen primaire doodsoorzaak, mensen sterven door ouderdom of ziekte.

Kindersterfte

Er zijn veel kindergraven gevonden, vooral in het eerste jaar was de kindersterfte hoog. Al is het bijna aan de orde van de dag, het verdriet is er niet minder om. Uit de grafgiften blijkt dat deze vroege overlijdens zwaarder worden betreurd dan die op hoge leeftijd. In hun graven zijn spullen op kindermaat gevonden. De meisjes hadden kleine kettingen, maar ook rammelaars, de jongens speelgoedwapens.

Kralen

Vrouwen bedekken hun haar met een hoofddoek. De stoffen voor hun kleding en dergelijke hebben ze zelf op een weefgetouw geweven. Daarvan zijn minuscule restjes aangetroffen in de graven, maar het meest gevonden zijn toch wel kralen. Het grafveld Donderberg leverde meer dan negentig snoeren met duizenden kralen op. Het langste snoer heeft meer dan driehonderd kralen. De meeste kralen zijn van glas of van gekleurd aardewerk, anderen van schelpkalk, barnsteen, bergkristal of metaal. Het formaat varieert tussen 2 mm tot 3 cm. Kralen worden soms afgewisseld met een hanger. In de snoeren zijn soms doorboorde Romeinse munten gebruikt of bijvoorbeeld stukken van glazen armbanden uit de ijzertijd. Sommige kralen lijken de status van amuletten te hebben gehad: deze worden soms gevat in

zilver. Die kralen worden alleen gevonden aan de gordel van oudere dames met hoge status.

